

تحولات چشم‌انداز معیشتی با تأکید بر رواج کشت تجاری، مطالعه موردی بخش حویق تالش

دکتر منصور بدری فر

استاد گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

محمد باسط قرشی مینا آباد

فارغ‌التحصیل مقطع دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

چکیده

بخش حویق در یک قلمرو آب و هوایی معتدل و نیمه مرطوب در ساحل جنوبی دریای خزر قرار دارد و مساحت کمی از مقدار آن جلگه‌ای و قسمت بیشتر آن کوهستانی است. مهم‌ترین فعالیت اقتصادی در این بخش، کشاورزی است. بخش حویق در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی، تحولات بسیاری را تجربه کرده است که کشت تجاری (رونق کاشت کیوی) مهم‌ترین عامل در تحولات صورت گرفته است. این تحولات هر چند که رفاه بیشتر مردم را موجب شده است ولی از نظر زیست‌محیطی نیز مسائلی را ایجاد کرده است. در رونق تولید محصول کیوی، علاوه بر مناسب بودن محیط طبیعی، عواملی چون بازار و به خصوص بازار خارجی و سیاست‌ها و تصمیمات دولت نیز نقش تعیین‌کننده داشته است.

واژگان کلیدی: چشم‌انداز معیشتی، کشت تجاری، بازار، دولت.

مقدمه

در سه دهه اخیر، درآمد روستاییان در قسمت جلگه‌ای و پایکوهی بخش حویق (Havigh)، افزایش قابل توجهی یافته است که عواملی چون مهاجرت فصلی، افزایش تعداد افراد شاغل در سازمان‌های دولتی، گسترش فعالیت‌های خدماتی، افزایش قیمت محصولات کشاورزی، رواج کشت تجاری و... در آن نقش داشته‌اند، اما با توجه به این که اکثر موارد فوق به غیر از رواج کشت تجاری در دیگر روستاهای شهرستان تالش و استان گیلان نیز اتفاق افتاده است، به نظر می‌رسد که عامل اصلی در تحولات صورت گرفته در معیشت بخش حویق، رواج کشت تجاری و عمدتاً تولید میوه کیوی باشد.

این نوشتار با این باور که «تغییر چشم‌انداز روستایی امری اجتناب ناپذیر است و در روند این تغییر، شکل و حتی ماهیت چشم‌انداز دگرگون می‌شود و کوشش برای حفظ چشم‌اندازها به همان صورت و با همان ویژگی‌های قبل، منطقی نیست» (سعیدی، ۱۳۷۷، ص ۱۳) و با تاکید بر نقش رواج کشت تجاری در تحولات صورت گرفته در اقتصاد و معیشت بخش حویق، تلاش دارد، ضمن شناسایی عناصر سازنده چشم‌انداز معیشتی بخش حویق، با شناخت تغییرات و تحولات این چشم‌انداز و عوامل تاثیرگذار بر آن، در حد توان پیشنهادهایی را در راستای هدایت این تغییرات در جهتی که بتواند به پویایی اقتصاد ناحیه کمک کند، ارائه نماید.

ناحیه مورد مطالعه، بخش حویق از شهرستان تالش در شمال استان گیلان است. جامعه آماری تمامی سکونتگاه‌ها (دو روستا - شهر و ۷۳ روستا) و تمامی خانوارهای ساکن در بخش حویق است. انتخاب روستاهای نمونه به صورت نمونه‌گیری سهمیه‌ای بود که بدین منظور ابتدا روستاها در سه گروه جلگه‌ای، پایکوهی و کوهستانی تقسیم‌بندی شده و سپس از هر گروه به صورت تصادفی ۲۵ درصد روستاها انتخاب شدند. مقطع زمانی در این تحقیق از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۴ است.

قسمت شرقی حویق، از شمال تا جنوب در جلگه قرار گرفته است ولی قسمت‌های مرکزی و غربی بخش (حدود ۸۰ درصد مساحت) کاملاً کوهستانی است. حداقل ارتفاع در حویق، ۲۷- متر است ولی در انتهای غربی آن حداکثر ارتفاع به ۲۴۰۰ متر نیز می‌رسد.

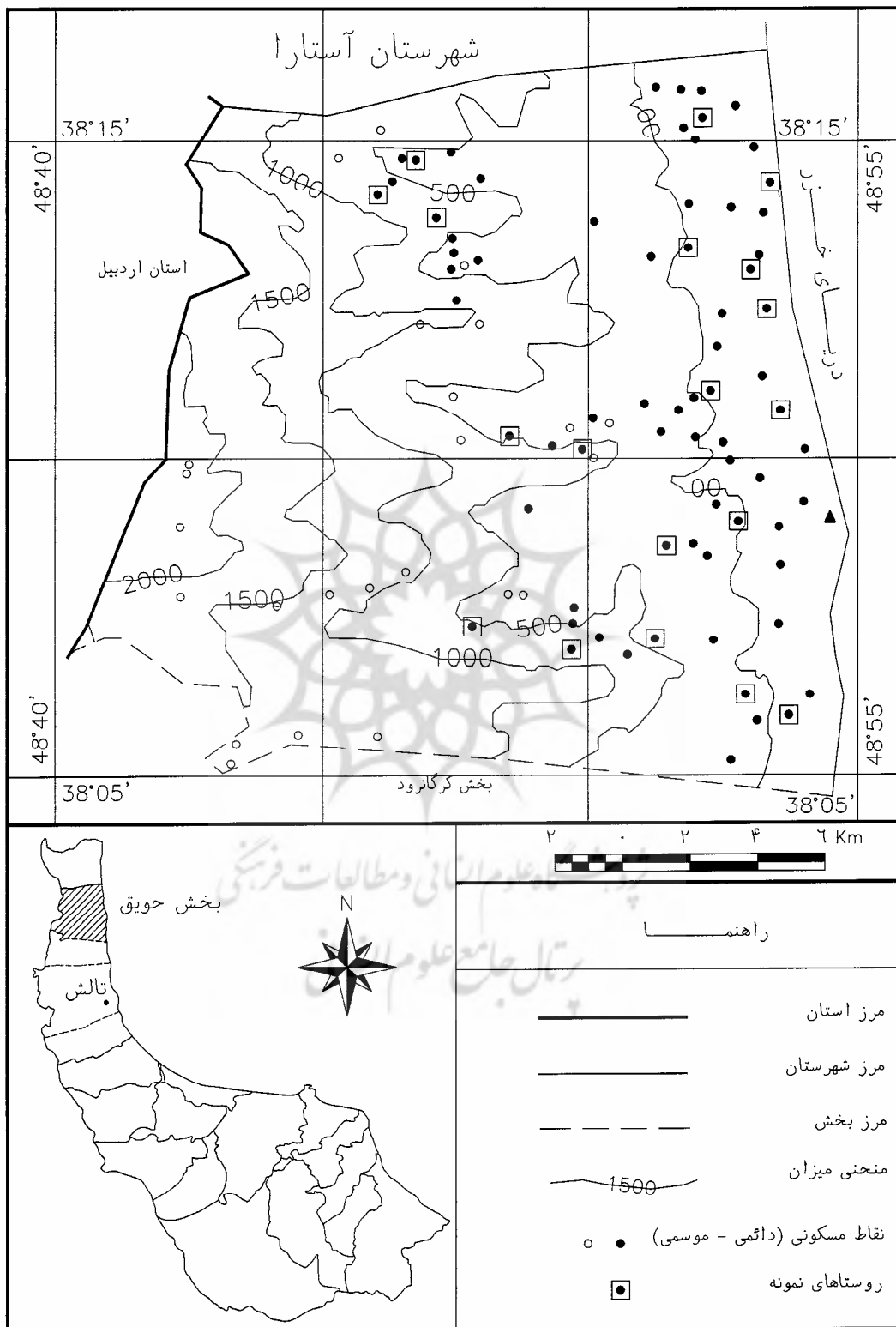
در قسمت جلگه‌ای روستاها پر جمعیت بوده و ۳۶ درصد روستاها، ۶۴ درصد جمعیت را در خود جای داده‌اند. در پایکوه، در نسبت روستا و جمعیت تعادل تقریبی وجود دارد (۲۵/۳ درصد روستاها و ۲۸ درصد جمعیت) اما روستاهای کوهستانی بسیار کم جمعیت هستند و ۳۸/۷ درصد روستاها با موقعیت کوهستانی، فقط ۸/۳ درصد از جمعیت بخش را در خود جای داده‌اند.

جمعیت بخش حویق از ۱۶۳۰۱ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۲۷۹۷۴ نفر در سال ۱۳۸۴ رسیده است. متوسط جمعیت هر سکونتگاه، ۳۷۳ نفر است.

کشاورزی، مهم‌ترین فعالیت اقتصادی در بخش حویق است تا چند سال گذشته، زراعت مهم‌ترین فعالیت کشاورزی بوده و باغداری و دامداری در رده‌های بعدی قرار داشتند. در حویق تا سال‌های نه چندان دور، باغداری از رونق کمی برخوردار بود و تولید گردو در مناطق کوهستانی، مهم‌ترین فعالیت باغداری محسوب می‌شد ولی با شروع کشت محصول کیوی در مناطق جلگه‌ای و کوهپایه‌ای، باغداری در اقتصاد بخش حویق از موقعیت مناسبی برخوردار شد.

در نواحی جلگه‌ای حویق ۴۸ درصد خانوارها باغ کیوی دارند که متوسط مساحت باغ به ازای هر یک از این خانوارها ۰/۱۳ هکتار است. در روستاهای پایکوهی نسبت خانوارهای صاحب باغ کیوی ۳۰ درصد با متوسط ۰/۱۶ هکتار باغ برای هر خانوار است. در نواحی کوهستانی (دره‌های کم ارتفاع) حویق فقط ۱/۵ هکتار باغ کیوی وجود دارد.

نقشه بخش حویق (موقعیت، توپوگرافی و روستاهای نمونه)

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان- نقشه سیاسی ۱:۵۰,۰۰۰ تالش
 - سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح- نقشه توپوگرافی ۱:۵۰,۰۰۰ استان گیلان

تحولات چشم انداز معیشتی بخش حویق

چشم انداز معیشتی بخش حویق در سه دهه گذشته تحولات زیادی را تجربه کرده است که بیشترین میزان تحول در کشاورزی بوده است.

زراعت: مهم ترین فعالیت زراعی در بخش حویق کشت برنج است و ۸۴ درصد اراضی زراعی در قسمت جلگه ای و پایکوهی به شالیزار اختصاص یافته اند. تولید برنج در سه دهه گذشته تحولاتی را از نظر سطح زیر کشت (افزایش بیست درصدی)، تقویم کاشت، انواع بذر، ابزار، روش های مبادله و همچنین اجرای طرح تجهیز و نوسازی اراضی شالیزاری تجربه کرده است.

در بخش حویق انواع محصولات زراعی تولید می شود که به غیر از برنج، سطح زیر کشت و میزان تولید و درآمد هیچ یک از این محصولات قابل توجه نیست.

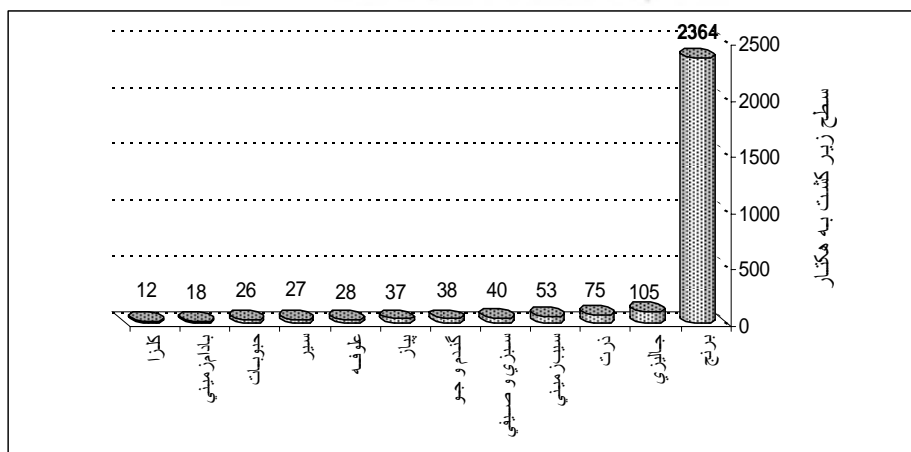
یکی از تحولات صورت گرفته در فعالیت های زراعی بخش حویق، اضافه شدن گیاه روغنی کلزا به محصولات زراعی است که از سال ۱۳۷۸ کشت آن آغاز و در سال ۱۳۸۴ سطح زیر کشت آن به دوازده هکتار رسیده است. علیرغم حمایت های دولتی، افزایش سطح زیر کشت کلزا از روند بسیار کندی برخوردار است چرا که میزان درآمد این محصول گاه کم تر از دو میلیون ریال در هر هکتار است و همچنین مشکلاتی که از طریق تاخیر در کشت محصول اصلی یعنی برنج به همراه دارد. پیش بینی می شود که افزایش سطح زیر کشت کلزا در بخش حویق بسیار محدود و ناچیز باشد

جدول ۱- مقایسه سطح زیر کشت برخی محصولات زراعی در بخش حویق (سال ۱۳۶۹ تا ۱۳۸۴)

شرح	۱۳۶۹	۱۳۷۲	۱۳۷۵	۱۳۷۸	۱۳۸۱	۱۳۸۴
برنج	۲۵۶۵	۲۵۸۰	۲۴۹۵	۲۴۲۰	۲۳۶۱	۲۳۶۴
سیب زمینی	۲۴	۲۵	۳۱	۴۸	۵۲	۵۳
ذرت	۹۵	۸۹	۷۵	۹۱	۸۰	۷۵
کلزا	۰	۰	۰	۱	۵	۱۲

ماخذ: اداره جهاد کشاورزی و مرکز خدمات کشاورزی بخش حویق

نمودار ۱- مقایسه سطح زیر کشت محصولات زراعی (سال ۱۳۸۴)

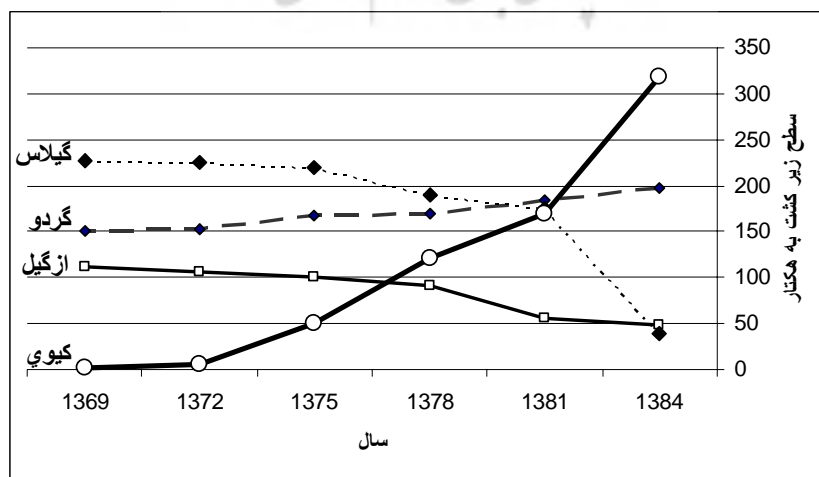

باغداری: در میان تمامی فعالیت‌های اقتصادی بخش حویق به‌طور عام و کشاورزی به‌طور خاص، باغداری بیشترین میزان تحول را داشته است و این تحول هم در میزان و هم نوع فعالیت‌های باغی بوده است. تا سال ۱۳۷۰، باغداری کم‌رونق‌ترین فعالیت کشاورزی در بخش حویق بود. اکثر باغ‌های حویق سنتی بودند که میزان تولید آن‌ها بسیار کم بود. هم‌اکنون کیوی، گردو، ازگیل و گیلاس مهم‌ترین محصولات باغی هستند که تولید ازگیل و گیلاس به شدت رو به کاهش بوده ولی سطح زیر کشت گردو و کیوی در حال افزایش است. تولید گردو مختص روستاهای کوهستانی است به‌طوری‌که از مجموع ۲۸۱ هکتار باغ در روستاهای کوهستانی، ۱۹۷ هکتار به درختان گردو اختصاص دارد. (نمودار ۲)

تحول بزرگ در باغداری بخش حویق در سال ۱۳۶۹ آغاز شد. با احداث اولین باغ کیوی و به بار نشستن آن، این محصول جدید مورد توجه قرار گرفت. محصولی که بازده آن بسیار زیاد و هزینه‌های جاری آن کم است و نوع خاصی از زمین را نیز طلب نمی‌کند و در هر مساحتی و در انواع خاک قابل کشت است. (بستر مناسب برای کاشت نهال کیوی مخلوطی از انواع خاک است که به صورت طبیعی کم‌تر وجود دارد و با ترکیب خاک و برخی مواد دیگر تهیه می‌شود و به همین دلیل نیز کیفیت خاک زمین محدودیتی برای کاشت کیوی ایجاد نمی‌کند).

در ابتدا گرایش به احداث باغ کیوی بسیار کم بود و دلیل این رفتار احتیاط‌آمیز روستاییان، عدم اطمینان به بازار کیوی بود و تحت تاثیر همین تفکر، احداث باغ کیوی به مدت چند سال بسیار کم صورت گرفت به‌طوری‌که در سال ۱۳۷۴ و پس از پنج سال از ایجاد اولین باغ، فقط ۲۱ هکتار باغ کیوی در بخش حویق وجود داشت اما با آغاز صادرات کیوی و عدم کاهش قیمت، گرایش به کاشت کیوی به شدت زیاد شد و مردم زمین‌های بایر، زمین‌های اختصاص یافته به باغ‌های سنتی (مخلوط از انواع میوه) و حتی زمین‌های پیرامون مسکن خود را که گاه از چند ده متر تجاوز نمی‌کرد به باغ کیوی اختصاص دادند. (نمودار ۲) انتظار بر این است که احداث باغ‌های کیوی کماکان ادامه داشته باشد اما در اکثر روستاها این روند کندتر خواهد بود چرا که اکثر زمین‌هایی که قابلیت تبدیل به باغ کیوی را داشته‌اند مورد استفاده قرار گرفته‌اند. در تعیین قابلیت زمین برای کاشت کیوی، دسترسی به منابع آب نقش تعیین‌کننده دارد و به همین دلیل نیز در روستاهای پایکوهی زمین‌های بایر در حد وسیع دیده می‌شود که هم‌اکنون به علت عدم دسترسی به منابع آب، هیچ‌گونه فعالیت کشاورزی در آن‌ها دیده نمی‌شود.

نمودار ۲- مقایسه سطح زیر کشت چند محصول باغی در بخش حویق (سال ۱۳۶۹ تا ۱۳۸۴)

۱- بازده محصول کیوی در هر هکتار در صورت اجرای مناسب عملیات داشت در حدود سی و پنج تن در هر هکتار و کل هزینه نگهداری آن در طول یک سال حدود ده میلیون ریال برای هر یک هکتار است و درآمد خالص از هر هکتار باغ کیوی در سال ۱۳۸۵، حدود یک صد و پنجاه میلیون ریال بوده است.

اراضی تبدیل شده به باغ کیوی عموماً زمین‌های بایر و اغلب ماسه‌ای همچنین زمین‌هایی با قابلیت کم برای دیگر فعالیت‌های کشاورزی هستند. ۸۳ درصد از باغ‌های کیوی قبلاً بایر بوده است. این زمین‌ها عموماً در پیرامون مسکن افراد قرار دارند. ۱۲ درصد نیز تغییر کاربری از باغ‌های مختلط و همچنین زمین‌هایی بوده که به کاشت محصولات جالیزی اختصاص داشته است و فقط حدود پنج درصد تغییر کاربری از شالیزارهای کم بازده به باغ کیوی بوده است. باید توجه داشت که برای تغییر کاربری اراضی شالیزاری حتی به باغ کیوی محدودیت قانونی وجود دارد.

هم اکنون محصول کیوی با اختلافی ناچیز در رتبه دوم اهمیت^۱ (پس از برنج) در تأمین درآمد بخش حویق قرار دارد. تولید کیوی برای ۱۷ درصد تولید کنندگان مهم‌ترین منبع درآمد، برای ۶۱ درصد دومین منبع درآمد و برای ۲۲ درصد بقیه نیز از اهمیت کم‌تری برخوردار بوده است. باید توجه داشت که درآمد حاصل از تولید کیوی، در اکثر موارد به سایر درآمدهای خانوارها اضافه شده و از این طریق سایر جنبه‌های زندگی خانوارها را تحت تاثیر قرار داده است.

دامداری: تا دو دهه پیش، دامداری اهمیت زیادی در تأمین درآمد خانوارهای بخش حویق داشته و در روستاهای کوهستانی مهم‌ترین منبع درآمد خانوارها به‌شمار می‌رفت اما در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، دامداری در بخش حویق با تحول شدید مواجه بوده است که شدت تحولات در روستاهای جلگه‌ای و کوهستانی بیشتر و در روستاهای پایکوهی کم‌تر بوده است. در قسمت جلگه‌ای و پایکوهی، هم از نسبت خانوارهای صاحب دام و هم از تعداد دام کاسته شده است ولی در روستاهای کوهستانی، تغییر اساسی فقط در تعداد دام است و هر چند به علت کاهش جمعیت و خانوار، در این روستاها از تعداد خانوارهای دامدار و همچنین تعداد دام کم شده است ولی در نسبت خانوارهای دامدار تغییری ایجاد نشده و تمامی خانوارها امروزه دام نگهداری می‌کنند.

جنگل‌داری: با اجرای قانون منابع طبیعی، مالکیت جنگل از افراد سلب و در مالکیت دولت قرار گرفت و در نتیجه حفاظت از جنگل مشکل شد و همین مسئله آسیب جدی به جنگل را به دنبال داشت. هم اکنون به دلیل نابودی، تخریب و کاهش ذخایر جنگلی، هرگونه بهره‌برداری از جنگل ممنوع است ولی کماکان بهره‌برداری به شکل غیر قانونی ادامه دارد.

صنعت: در بخش حویق، صنعت هیچگاه رونق خوبی نداشته است. مهم‌ترین صنایع فعال در حویق، کارگاه‌های برنجکوبی و کارگاه‌های صنعتی هستند. عمده تحول صورت گرفته در صنعت بخش حویق به افزایش تعداد کارگاه‌های برنجکوبی و تعطیلی دو فعالیت سفال‌پزی و تولید پودر صدف مربوط می‌شود. براساس آمار موجود در سال ۱۳۷۲، نه واحد برنجکوبی در بخش حویق وجود داشته است. هم اکنون در بخش حویق بیست واحد برنجکوبی و ۸۹ واحد صنعتی فعال دیگر وجود دارد که در مجموع نسبت به سال ۱۳۷۲، ۲۵ درصد افزایش رانسان می‌دهد.

خدمات: بخش خدمات در سی سال گذشته تحولات زیادی داشته است که دامنه این تحولات شاخه‌های مختلف خدمات افقی و عمودی را شامل می‌شود. تحولات صورت گرفته در راستای افزایش انواع خدمات و دسترسی بیشتر جمعیت به این خدمات بوده است.

مسکن و رفاه اجتماعی: در سال‌های قبل از انقلاب، مسکن غالب در بخش حویق بسیار ساده و محقر بود که برای اکثر خانوارها، کارکرد اقتصادی نیز داشت. مسکن سنتی در بخش حویق با استفاده از چوب و کاهگل ساخته می‌شد. در سال‌های اولیه دهه ۶۵ - ۱۳۵۵، شکل غالب مسکن تغییر کرده و مسکنی با

۱- هزینه‌های کاشت، داشت و برداشت برنج بیشتر از کیوی است که چون اکثر مراحل کار توسط افراد خانوار انجام می‌شود در سقف هزینه‌ها محاسبه نمی‌شود. بر این اساس در سال ۱۳۸۵ چنانچه برای هر دو محصول برنج و کیوی کلیه هزینه‌ها به صورت نقدی پرداخت می‌شد. درآمد نهایی کیوی در کل بخش حویق بیشتر از برنج خواهد بود.

استفاده از سنگ رودخانه و بلوک‌های سیمان و سفال برای پوشش سقف، احداث می‌شد ولی در وسعت و اجزاء تشکیل دهنده مسکن تغییر خاصی ایجاد نشده بود. در سال‌های بعد از انقلاب الگویی جدید از مسکن مورد توجه قرار گرفت که در مساحت و اجزا متفاوت از طرح‌های گذشته بود و هر چند که از شهر الگو می‌گرفت ولی در اجرا متفاوت از آن بود و نشانه‌های فرهنگ روستایی در آن آشکار بود.

در دو دهه گذشته و به خصوص در دهه اخیر، وضعیت مسکن در بخش حویق بسیار متفاوت از گذشته است. در دهه ۸۵ - ۱۳۷۵، حدود ۳۸ درصد خانوارهای قسمت جلگه‌ای و پایکوهی مسکن جدید احداث کرده و ۲۶ درصد خانوارها نیز مسکن خود را تعمیر اساسی کرده‌اند. امروزه مسکن در بخش حویق با مساحت زیاد و با استفاده از مصالح مقاوم ساخته شده و در طراحی و ساخت آن‌ها در اکثر موارد تا حدودی مهندسی ساختمان رعایت می‌شود.

در روستاهای کوهستانی حویق دو نوع مسکن وجود دارد یکی مسکنی که ساکنین دائمی روستاها از آن استفاده می‌کنند و با چوب و کاهگل ساخته می‌شود و دیگری مسکن موقت که صرفاً از چوب ساخته می‌شود. مسکن در اکثر روستاهای کوهستانی در سه دهه گذشته تحول مشخصی نداشته است و تنها تغییر مشخص نوع پوشش سقف است که به جای تخته از حلب استفاده می‌شود. دلیل اصلی عدم تحول در مسکن روستایی نواحی کوهستانی علاوه بر کمبود درآمد، نبود راه و ناممکن بودن انتقال مصالح مناسب به این روستاها است. در سایر زمینه‌های رفاهی حویق نیز تحولات قابل توجهی روی داده است که نمونه آشکار آن در رواج استفاده از وسیله نقلیه شخصی است. به طوری که در روستاهای جلگه‌ای، ۱۵ درصد خانوارها و در روستاهای پایکوهی ۹ درصد خانوارها از وسیله نقلیه شخصی استفاده می‌کنند و جالب این که ۶۳ درصد این خانوارها خودروی خود را در دهه ۸۵ - ۱۳۷۵ خریداری کرده‌اند.

عوامل موثر در تحول چشم‌انداز معیشتی بخش حویق

در تحولات معیشتی بخش حویق عوامل طبیعی و انسانی مؤثر بوده‌اند که در ادامه به نقش آن‌ها اشاره می‌شود.

آب و هوا: در بررسی نقش عامل آب و هوا، سازگاری و یا عدم سازگاری آب و هوای بخش حویق با کشت‌های تجاری این بخش مد نظر بوده است که مهم‌ترین کشت تجاری، کیوی است. کیوی گیاه بومی نواحی نیمه گرمسیری است و در مناطق گرمسیر و سردسیر از رشد و باردهی مطلوبی برخوردار نیست. سرمای بسیار زیاد و زمستان ملایم نیز برای کیوی نامناسب است اما دمای صفر تا هفت درجه سانتی‌گراد در فصل زمستان برای کیوی بسیار مناسب است و در صورت حاکم بودن چنین شرایطی، در سال آتی می‌توان انتظار محصول زیاد با کیفیت مناسب را داشت (محمدیان و اسحاقی، ۱۳۷۸، ص ۱۶). در قسمت‌های جلگه‌ای و پایکوهی بخش حویق شرایط آب و هوایی برای کشت کیوی مناسب است به طوری که از شروع کاشت کیوی (سال ۱۳۶۹) تا سال ۱۳۸۵ آب و هوا هیچگاه برای این محصول مشکل حادی ایجاد نکرده است.

منابع آب: گیاه کیوی در دوران رشد و محصول دهی به آب فراوان احتیاج دارد و در صورتی که آب باران احتیاجات درخت کیوی را برآورده نسازد، باید کمبود آب مورد نیاز درخت را با روش‌های مختلف آبیاری مرتفع کرد (محمدیان ۱۳۷۸، ص ۱۵). در بخش حویق میزان بارش در بهار و تابستان، کم‌تر از میزانی است که بتواند نیاز آبی کیوی را برطرف نماید و در چنین شرایطی آبیاری مصنوعی کیوی ضروری است.

منابع زیر زمینی آب در روستاهای جلگه‌ای غنی است به طوری که در اکثر روستاها با حفر چاه‌های دستی با عمق کم‌تر از ده متر، آب کافی برای آبیاری فراهم است. در پایکوه‌های بخش حویق منابع زیر زمینی آب محدودتر و دسترسی به آب با حفاری عمیق‌تر ممکن است.

زمین و خاک: بیشترین زمین‌های اختصاص یافته به باغ‌های کیوی و همچنین شالیزارهای ایجاد شده در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی، از "منابع طبیعی" به تصرف مردم درآمده است. بعد از آشنایی مردم با کیوی و تطابق خوب این محصول با محیط طبیعی بخش حویق، اکثر زمین‌های تصرفی و ملکی با کاربری‌های باغ میوه، درختان غیر مثمر، محصولات جالیزی، بایر و حتی شالیزار و زمین‌های اطراف منازل مسکونی به باغ کیوی تبدیل شدند و امروزه در اکثر روستاها زمین بایر و یا زمینی با کاربری دیگری غیر از شالیزار و باغ کیوی، بسیار کم است و به همین دلیل پیش‌بینی می‌شود در اکثر روستاها، روند افزایش سطح زیر کشت کیوی، آرام‌تر شود.

محصول کیوی از نظر خاک با محدودیت بیشتری مواجه است. PH خاک مورد استفاده برای کیوی باید کمی اسیدی و در حدود ۵/۶ - ۵/۵ باشد، خاک باید از لحاظ مواد غذایی غنی باشد و نسبت به هوا و آب نفوذپذیر باشد و ریشه‌های گیاه کیوی به راحتی در آن فرو بروند (محمدیان ۱۳۷۸، ص ۱۷). خاک با مشخصات فوق و به صورت طبیعی در بخش حویق وجود ندارد و خاک مورد نظر با ترکیبی از دو نوع خاک با کود حیوانی و یا سیوس برنج تهیه می‌شود و به همین جهت است که تهیه خاک برای هر نهال کیوی حدود پنجاه هزار ریال هزینه در بر دارد.

رشد جمعیت: رشد جمعیت در بخش حویق ضمن این که خود موجب افزایش تقاضا شد، تغییرات اجتماعی نیز این افزایش تقاضا را شدت بخشید. پاسخ به تقاضای رو به افزایش، مستلزم افزایش درآمد بود که تصرف منابع طبیعی و بهره‌برداری غیر قانونی از جنگل و دریا از نمودهای آشکار تلاش برای افزایش درآمد است که هرچند از نظر درآمدی نتایج مثبت داشته است ولی آسیب‌های بسیار جدی نیز به محیط وارد کرده است.

افزایش سریع جمعیت در دهه ۶۵-۱۳۵۵ و همچنین مهاجرت‌های روستا به روستا، پس از یک دوره زمانی تقاضا برای شغل را افزایش داد که هر چند عده‌ای از جوانان مهاجرت کردند ولی عده بیشتری نیز در داخل بخش به فعالیت‌های گوناگون از جمله کشاورزی و به طور مشخص کاشت کیوی که درآمد به مراتب بیشتری در مقایسه با سایر فعالیت‌ها داشت روی آوردند که رونق این فعالیت به شکل‌های مختلف، چشم‌اندازها را در بخش حویق متحول ساخته است.

زیر ساخت‌ها: تمامی روستاهای جلگه‌ای و پایکوهی بخش حویق به راه آسفالت و یا شوسه دسترسی دارند و هر چند در برخی موارد راه‌های روستایی کیفیت مناسبی ندارند ولی از نظر انتقال نهاده‌های کشاورزی و همچنین محصول تولیدی مشکل خاصی وجود ندارد.

با توجه به این که تمامی روستاهایی تولیدکننده کیوی از انرژی برق برخوردار هستند، انرژی مورد نیاز برای استخراج آب چاه‌های دستی و نیمه عمیق، به سادگی قابل دسترسی است.

بازار: با شروع صادرات کیوی که به ثبات بیشتر قیمت و حتی افزایش قیمت نیز منجر شد، اعتماد مردم به بازار بیشتر شده و به دنبال اطمینان نسبی از ثبات بازار، سطح زیر کشت این محصول بشدت افزایش یافت. با توجه به این که پس از ۱۵ سال، ثبات بازار حفظ شده و در همه سال‌ها محصول کیوی درآمد مناسبی را عاید تولیدکنندگان کرده است، مردم با اطمینان بیشتری نسبت به سرمایه‌گذاری برای کاشت کیوی اقدام می‌کنند.

دولت: اقدام‌های دولت در برخی موارد به صورت مستقیم در تحولات چشم‌انداز معیشتی بخش حویق تاثیر گذاشته و در مواردی نیز سیاست‌ها و اقدامات دولت به صورت غیر مستقیم در این تحولات تاثیرگذار بوده است:

- دولت در سال‌های اولیه پس از پیروزی انقلاب اسلامی با کم توجهی به حفظ عرصه‌های طبیعی، هر چند به صورت غیر مستقیم و ناخواسته، با تأمین ضروری‌ترین عامل یعنی زمین، نقش اساسی در تحولات معیشتی بخش حویق داشته است.
- اجرای طرح تجهیز و نوسازی اراضی شالیزاری که با کاهش هزینه‌ها و افزایش بازده، افزایش درآمد را به دنبال دارد اقدامی دولتی است.
- اعطای وام یکی از حمایت‌های دولتی است که برای احداث باغ کیوی و تامین آب پرداخت می‌شود. در بخش حویق ۳۸ درصد کیوی کاران از وام بانکی استفاده کرده‌اند.
- تامین انرژی برق و احداث راه‌های روستایی که بیشتر در سال‌های اولیه پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با هدف محرومیت‌زدایی صورت گرفته است به شکل‌های گوناگون در رونق تولید کیوی نقش داشته است.
- اما سیاست‌ها و تصمیمات دولت در زمینه سطح ارتباطات سیاسی و تجاری با همسایگان و همچنین تدوین مقررات گمرکی، در رونق تولید کیوی به‌عنوان مهم‌ترین عامل تحول در معیشت بخش حویق نقش تعیین کننده داشته است. تمامی تولیدکنندگان اعتقاد دارند که در صورت صادر نشدن کیوی، قیمت این محصول به شدت کاهش یافته و تولید آن توجیه اقتصادی نخواهد داشت. البته به نظر می‌رسد که نگرانی از غیر اقتصادی شدن تولید کیوی، واقعی نباشد بلکه نگرانی فقط در میزان سود این محصول می‌تواند باشد که هم اکنون بیش از نه برابر برنج است.

ارائه‌ی پیشنهادها در راستای تحولات چشم‌انداز معیشتی

- با توجه به توان‌ها و محدودیت‌ها، موارد زیر در جهت هدایت بهتر فعالیت‌های اقتصادی به منظور دستیابی به تولید و درآمد بیشتر با رعایت مسائل زیست‌محیطی پیشنهاد می‌شود:
- پیشنهاد می‌شود که کنترلی قاطعانه جهت حفاظت از منابع طبیعی و جلوگیری از تخریب بیشتر محیط زیست به عمل آید.
- پیشنهاد می‌شود که سازمان‌های ذیربط، قاطعانه از تغییر کاربری نامناسب اراضی و به خصوص اراضی کشاورزی جلوگیری کنند
- اقدام مشاوره‌ای و حتی عملی مانند اختصاص وام با بهره کم‌تر برای ساخت مسکن دو یا سه طبقه می‌تواند مد نظر قرار گیرد تا زمین‌های کشاورزی کم‌تر تخریب شوند. با توجه به این که گرایش به ساخت چنین مسکنی از چند سال پیش وجود دارد امکان موفقیت چنین طرحی زیاد است.
- پیشنهاد می‌شود که طرح تجهیز و نوسازی در تمامی اراضی شالیزاری که قابلیت اجرای طرح را دارند، عملی شود تا با کاهش هزینه‌ها و افزایش چند درصدی محصول تولیدی، درآمد حاصل از شالیزارهای بخش حویق افزایش یابد.
- پیشنهاد می‌شود که دوره‌های آموزشی و ترویجی عملی به خصوص برای کشاورزان گروه‌های سنی جوان و میان سال برگزار گردد.

- پیشنهاد می‌شود که با مطالعه دقیق، بر روی رودخانه‌ها سد ساخته شود تا بدین ترتیب آب کشاورزی مطمئن برای حدود چهار هزار هکتار زمین کشاورزی فراهم شود.
- پیش‌بینی می‌شود در صورت قطع صادرات، قیمت کیوی شدیداً کاهش یابد البته این معضلی است که برای سایر محصولات کشاورزی نیز وجود دارد، بنابراین لازم است سیاست‌های صادرات و واردات محصولات کشاورزی و همچنین قوانین گمرکی از ثبات بیشتری برخوردار شوند.
- در بخش دامداری، جایگزینی گاوهای دو رگه به جای گاوهای بومی می‌تواند مد نظر باشد که اقدام به این کار توسط روستاییان، آموزش‌ها و حمایت‌های لازم را نیازمند است. لازم به ذکر است که یکی از دلایل عدم گرایش به نگهداری گاوهای دو رگه و به‌خصوص اصیل، آسیب‌پذیر بودن آن‌ها در مقایسه با نژادهای بومی است.
- هرگونه بهره‌برداری از جنگل‌های حویق در شرایط فعلی غیر منطقی به نظر می‌رسد اما باید تلاش کرد که با حراست از جنگل، فرصت بازسازی را ایجاد کرد.

فهرست منابع

- ۱- آسایش، حسین و مشیری، سید رحیم، ۱۳۸۱، روش‌شناسی و تکنیک‌های تحقیق علمی در علوم انسانی با تاکید بر جغرافیا، نشر قومس.
- ۲- اداره بهداشت شهرستان تالش، ۱۳۸۴، دفتر اطلاعات جمعیتی.
- ۳- اداره جهاد کشاورزی شهرستان تالش، ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۴، کتابچه آماری.
- ۴- اداره جهاد کشاورزی شهرستان تالش، مرکز خدمات کشاورزی بخش حویق، ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۴، کتابچه آماری.
- ۵- اداره دامپزشکی شهرستان تالش، ۱۳۸۳، آمار دام و طیور.
- ۶- بدری‌فر، منصور، ۱۳۷۰، جغرافیا و کاربری زمین، مجله دانشنامه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، سال دوم، شماره ۳.
- ۷- جعفرپور، ابراهیم، ۱۳۶۷، اقلیم‌شناسی، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۸- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان گیلان، ۱۳۸۳، نقشه آبادی‌های استان گیلان.
- ۹- سازمان هواشناسی کشور، ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۷، سالنامه هواشناسی کشور.
- ۱۰- سعیدی، عباس، ۱۳۷۷، مبانی جغرافیای روستایی، انتشارات سمت.
- ۱۱- گمرک شهر مرزی آستارا، ۱۳۸۴، مرکز اطلاعات صادرات.
- ۱۲- محمدیان، منصور افشار و رمضان اسحاقی تیموری، ۱۳۷۸، کشت، پرورش و ارزش غذایی کیوی، ناشر مؤلف.
- ۱۳- مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، شهرستان تالش.
- ۱۴- مرکز آمار ایران، ۱۳۷۲، سرشماری عمومی کارگاه‌های کشور.